

Lastniki premogovnikov se ne bodo podali Lewisu

Besednik operatorjev je dejal, da ne bodo plačevali prispevkov v zdravstveni in blaginjski sklad rudarske unije

Washington, D. C., 12. feb.—Besednik organizacije lastnikov premogovnikov je izjavil pred člani kongresnega odbora za delavske zadeve, da se ne bodo uklanili Johnu L. Lewisu, predsedniku rudarske unije UMWA, in plačevali prispevkov od vsake tone producirane premoga v zdravstveni in blaginjski sklad unije, čeprav bi unija oklicala stavko 31. marca.

V imenu organizacije operatorjev je govoril pred člani odbora pravni svetovalec Forney Johnston. Priporočal je, naj kongres prepove plačevanje prispevkov v sklad rudarske unije, preden bo federalna vlada vrnila zasežene premogovnike lastnikom.

Johnston je predlagal, naj kongres odloči pravico pogajanja in druge federalne koristi rudarski uniji. Odpravi naj za prto delavnic in pogajanja za industrijo kot celoto.

Lewisova zahteva, da morajo kompanije plačevati deset centov od vsake tone producirane premoga v zdravstveni in blaginjski sklad unije, je bila eden izmed faktorjev v zvezi z oklicem rudarske stavke zadnjopomlad. Ko je federalna vlada zasegla premogovnike in s tem končala stavko, je podpisala pogodbo z Lewisom s provizijo, da gre pet centov od vsake tone

Značilen odlok delavskega odbora

Delavci, ki kršijo pogodbo, nimajo zaščite

Washington, D. C., 12. feb.—Federalni delavski odbor je podal odlok, da delavci, ki zastavljajo kljub proviziji v sklenjeni pogodbi, s katero se obvezujejo, da ne bodo zastavljali, dokler je pogodba v veljavi, niso deležni zaščite na podlagi Wagnerjevega zakona.

Wagnerjev zakon garantira delavcem pravico organiziranja in kolektivnega pogajanja. Odlok delavskega odbora je značilen, ker je bil podan zdaj, ko so v kongresu diskuzije o protidelavskih zakonskih načrtih. Oni, ki bi radi razmrčevali Wagnerjev zakon, trdijo, da štiti samo delavce, ne pa delodajalcev.

Odlok se nanaša na slučaj firme Joseph Dyson & Sons v Clevelandu, O., ki je odslavila 14 delavcev po obdolžitvi, da so kršili provizije sklenjene pogodbe. Delavci, upošleni v tovarni te firme, so člani neodvisne unije.

Pritožbo proti odslovitvi delavcev ni vložila neodvisna unija pri delavskem odboru, temveč avtna unija, včlanjena v Kongresu industrijskih organizacij. Slednja je tudi pozvala odbor, naj odredi preiskavo reprezentacije delavcev. Odbor je zavrnil pritožbo in poziv za preiskavo.

Člani delavskega odbora so izjavili, da so delavci stivali proti firmi v januarju in februarju preteklega leta, ko je bila pogodba med unijo in firmo v veljavi. Unija ni predložila dokazov, da je firma kršila Wagnerjev zakon. Delavci so zastavljali, čeprav so se s pogodbo obvezali, da stavka ne bo oklicana, dokler bo pogodba v veljavi. Zaradi kršenja pogodbe niso upravičeni do zaščite v smislu Wagnerjevega zakona po mnenju delavskega odbora, ki je podal odlok.

Nemški listi napadajo Ameriko

General Clay priznal oživiljenje nacizma

Berlin, 12. feb.—Nemški listi v ruski okupacijski coni prinašajo članke z napadi na Ameriko in Veliko Britanijo. V ruski coni izhaja osem nemških listov.

Listi trdijo, da je poveljstvo ameriške okupacijske armade konfisciralo vso produkcijo čevljev v svoji coni, da so ameriške in britanske avtoritete zasegle nemško zlato, parnike, patente in investicije v tujini.

Ernst von Siemens, predsednik nemške elektrarske korporacije, skuša prodati električne centrale britskim in ameriškim kapitalistom. Nemški listi so objavili poročilo iz Frankfurta, kjer je glavni stan ameriške okupacijske armade, da ima nemški bankir Heinrich Leuchtgen močno oporo pri reakciji doma in v tujini v prizadevanjih za ustanovitve nove nemške politične stranke, katere naj bi se pridružila bloku zapadnih evropskih držav proti Rusiji.

Listi omenjajo stradanje med prebivalci v Porurju, ki je v britski okupacijski coni. Britske avtoritete so znižale odmerke živil na 800 kalorij dnevno.

Francoska vojska vlada je zapletila z drastično akcijo proti 428.000 prebivalcem v svojem predelu Berlina, če ne bodo oni Nemci, ki uničujejo cestne napise v francoskem jeziku, aretirani.

Stuttgart, Nemčija, 12. feb.—General Lucius D. Clay je na sestanku s časniki priznal oživiljenje nacizma v ameriški okupacijski coni. Dejal je, da so podtalne nacistične grupe udeležene v prevratnih aktivnostih.

Agenti ameriške armade še vedno iščejo nemške teroriste, ki so povzročili več bombnih eksplozij v Nuernbergu.

Clay je izjavil pred časniki, da je ameriška okupacijska sila pripravljena za akcijo v zvezi z zatiranjem nacističnih podtalnih grup.

Earle zagovarja bivša špiona

New York, 12. feb.—George H. Earle, bivši guverner Pennsylvanije, je pred federalnim sodiščem zagovarjal dva bivša nemška špiona, ki sta služila Ameriki. To sta dr. Karl von Kleczkowski in njegova žena. Earle je dejal, da jima je pokojni predsednik Roosevelt zagotovil zavetje v Ameriki, ker sta pomagala Ameriki in Veliki Britaniji v kontrapionizmu. Oba sta bila rojena v Avstriji. V Ameriko sta dospela v aprilu 1. 1944 in se zdaj borita proti deportaciji.

KAVSANJE O MIROVNI POGODBI ZA AVSTRIJO SE NADALJUJE

London, 12. feb.—Ameriški general Mark Clark in Feodor Gusjev, reprezentant Rusije, sta se ponovno sporekla na konferenci pomočnikov zunanjih ministrov štirih velesil v teku diskuzij o mirovni pogodbi za Avstrijo. Sporno vprašanje je, ali naj pogodba vključuje klavzulo, ki bi prepovedovala vsenemško propagando v Avstriji.

Clark je dejal, da ne bo ugovarjal klavzuli, ki bi prepovedovala agitacijo v prilogi združitvi Avstrije in Nemčije, ni pa za vključitev provizije, ki bi prepovedovala širjenje vsenemške propagande. Dejal je, da bi Rusija in druge države lahko izrabile klavzulo in se vmešale v notranje zadeve Avstrije.

Gusjev je pobijal Clarkove argumente. Označil jih je za fantastične. Zavrnil je trditev, da

bi Rusija izkoristila klavzulo v svoj prilog in se vmešala v notranje zadeve Avstrije.

Pomočniki zunanjih ministrov so se zedinili o dveh točkah, ki prepovedujeta Avstriji podvzetje korakov v svrhu politične in ekonomske združitve z Nemčijo. Avstrija se bi morala obvezati, da bo zadržala vse organizacije, ki bi vodile agitacijo za združitve z Nemčijo.

Gusjeva je podprl v kontroverzi s Clarkom reprezentant Francije. Izrekel se je za vključitev klavzule s prepovedjo vsenemške agitacije v Avstriji. Nobena izgleda ni, da bo prišlo do sporazuma med pomočniki glede mirovne pogodbe za Avstrijo. Sporna vprašanja bodo prepuščena v rešitev zunanjim ministrom štirih velesil, ki se bodo sestali na konferenci v Moskvi 10. marca.

OSTRA OBSODBA GRŠKIH IN BRITSKIH SIL

Velika Britanija podpira težnje grških imperialistov

TERORIZIRANJE ALBANSKE MANJŠINE

Atene, Grčija, 12. feb.—Nesti Kerenci, reprezentant albanske vlade, je ostro obsodil britanske in grške oborožene sile pred člani komisije Združenih narodov, kateri je bila poverjena preiskava položaja v Grčiji in spopadov med četami grške vlade ter gerilci v krajih v bližini meje Jugoslavije, Bolgarije in Albanije.

Grške čete so bile obdolžene masnih umorov, posilstva, ropanja in plenitve. V tem prekašajo celo divjanje nacistov v času, ko je bila Grčija pod okupacijo Hitlerjevih oboroženih sil.

Kerenci je dejal, da britske čete v Grčiji, katerim poveljuje general Ronald Scobie, podpirajo imperialistične težnje grške monarhistične vlade na račun Jugoslavije, Bolgarije in Albanije, severne sosedbe Grčije.

Albanska manjšina v severni Grčiji je žrtev grškega terorja. Kerenci je izjavil pred komisijo, da so grške čete požgale 69 albanskih vasi in haselbin, razdejale 5.800 hiš in poslopij in poklale 2.877 ljudi. Žrtve terorja so bili moški, ženske in otroci.

Grški vojaki pod poveljstvom generala Napoleona Zervasa so poslali in umorili več sto albanskih deklet. Kerenci je podprl obdolžitve z dokazi in komisiji izročil seznam z imeni žrtev grškega terorja. Britske avtoritete je obdolžil, da vzdržujejo vezbalno šolo za reakcionarne albanske saboterje v Solunu.

Na seji članov komisije so bile razprave o predlogu glede oklica splošnega premirja v grški civilni vojni. Predlog so pobijali reprezentanti grške vlade. Argumentirali so, da bi premirje dalo "rebelem" priliko za reorganiziranje frontnih linij in pripravljanje za raztegnitev operacij.

Grški monarhisti so vzeli z veseljem na znanje poročilo, da se bo George Maniadas, bivši minister za javno varnost, kmalu vrnil domov iz Argentine. Monarhisti upajo, da bo on prevzel vodstvo brezobzirne vojne proti rebelnim grupam.

Izid volitev v sovjetskih republikah

Moskva, 12. feb.—Centralni volilni odbor je objavil poročilo o izidu volitev, ki so se vršile zadnje nedelje v sedmih sovjetskih republikah. Izvoljeni so bili kandidati Stalinskega komunističnega bloka. V Rusiji se je udeležilo volitev 98 odstotkov volilcev, v Ukrajini 99, v Belorusiji 99,93, Družbi 99,99, v baltičnih državah pa 97,4%. V Stalinskega distriktu, ki vključuje Moskvo, so se vsi volilni upravičenci udeležili volitev.

General McNarney odobril dogovor z Belgijo

Frankfurt, Nemčija, 12. feb.—General Joseph T. McNarney, vrhovni poveljnik ameriških okupacijskih sil v Evropi, je odobril dogovor z Belgijo, s katerim se je slednja obvezala, da bo sprejela 20.000 ubežnikov, ki so v ameriški okupacijski coni v Nemčiji. Belgija je prva država v Evropi, ki bo odprla vrata ubežnikom. Naznanilo pravi, da bodo ubežniki dobili delo v belgijskih premogovnikih.

Domače vesti

V bolnišnici

Chicago.—John Morsi, tajnik društva 86 SNPJ na severni strani, se nahaja v bolnišnici radi revmatizma.

Nov grob v Minnesoti

Duluth, Minn.—V Hibbingu je umrl Jakob Smokrovic, doma iz Gospiča. V Hibbingu je živel čez 20 let. Zapušča ženo in veliko, toda že odraslo družino.

Išče brata

Oglesby, Ill.—Johana Grille, vas Zakalo, pošta Stahovca pri Kamniku, Slovenija, želi izvedeti za svoja dva brata Franka in Janeza Slevca (Janeševa iz Bišterce). Naj ji pišeta na gornji naslov ali pa na: Frank Jerse, 211 E. 1st st., Oglesby, Ill.

Smrt člana

Conway, Mo.—Dne 4. febr. je v bolnišnici v Nianguaji, Mo., umrl John Rotar, član društva 518 SNPJ v Detroitu. Star je bil 64 let, doma iz Gornjega Hotiča pri Litiji, v Ameriki od 1907. Nekje v Ameriki zapuša brata, v starem kraju pa dve sestri in sina.

Nov grob na vzhodu

Detroit.—Josephine Butala, članica društva 121 SNPJ, je bila obveščena iz Shelburna, Vermont, da je njen sin John hudo bolan. Podala se je k njemu, toda ga je našla že mrtvega. Rojen je bil v Calumetu, zrasel v Kansasu, kjer je bil nekoč tudi član društva 9 SNPJ v Yalu. Zapušča ženo in sedem otrok, kakor tudi tri brate in sestro, vsi člani društva 121 SNPJ.

Nov grob v Kansasu

Yale, Kan.—Po štirih mesecih bolezni je 9. febr. umrl daleč okrog poznani John Jenčič, član društva 9 SNPJ. Bil je veskrozi dober družvenik do smrti. Rojen je bil 14. jul. 1878 v Zidanem mostu. Tukaj zapuša ženo, sina in dve hčeri, v starem kraju pa dve sestri in tri brate.

Iz Clevelanda

Cleveland.—V bolnišnici je umrla Theresa Korelec iz Collingwooda, rojena Ferlin, stara 58 let, doma iz Vlesne vasi pri Žumberku, v Ameriki 38 let. Tukaj zapuša moža Johna, hčer, tri sinove, brata Josepha in sestro Frances Levstik, v starem kraju pa sestro.—Po parnišni bolezni je umrl Thomas Juratovac iz Euclida, star 74 let, doma iz Žumberaka. Tukaj zapuša tri sinove in sedem hčera.—Po tridnevni bolezni je v bolnišnici umrla Frances Sever iz Newburgha, stara 79 let, doma iz hinjske fare, v Ameriki 65 let, članica ABZ in SZZ. Tukaj zapuša dva sinova, 11 vnukov in pravnuka.—Mary Mavko iz Madisona, O., je prestala operacijo v bolnišnici Osteopathic Clinic.

AMERIŠKI LETALCI ODKRILI OAZE NA OZEMLJU JUŽNEGA TEČAJA

Krov parnika Olympus, 12. feb.—Naznanilo, da so ameriški letalci, dodeljeni odpravi admirala Byrda, odkrili na zamrznjenem ozemlju južnega tečaja otoške oaze z blatnimi jeziki, je bilo objavljeno. To se smatra za važno odkritje.

Pokrajina z jeziki in hribi, ki se dvigajo 500 čevljev v zrak, je široka 40 milj. V tej ni ledu in ne snega. Pokrajina leži ob obrežju, ki je znano pod imenom Knox.

Odkritje pokrajine je naznanil stotnik Robert S. Quackenbush, šef letalskega štaba Byrdove ekspedicije. Letalci so videli pokrajino iz zraka, toda niso mogli ugotoviti, ali uspeva rastlinstvo ali ne.

Jezera imajo blatno zeleno barvo. Letalci niso videli dima, ki bi potrdil, da so hribi okrog jezer ognjeniškega značaja. Nekatera jezera so pripravna za

Zaloge premoga se zmanjšale v Angliji

Življenje in zdravje prebivalcev v nevarnosti. Število brezposelnih delavcev narašča

London, 12. feb.—Križa, ki je nastala zaradi pomanjkanja premoga in je že paralizirala polovico industrij, se bo morda raztegnila na vso deželo in ogražala življenje in zdravje 45.000.000 ljudi.

Ministrstvo za električno silo in kurivo je naznanilo, da se je poraba premoga znižala za 33 odstotkov, odkar so bile uveljavljene restrikcije, toda mraz in snežni viharji ovirajo dostavljanje premoga in zaloge se naglo črpajo. Ministrstvo je omenilo tri glavne faktorje v prizadevanjih za nadaljevanje obrata električnih central, zaeno pa je naglasilo možnost razširjenja restrikcij na vse kraje z izjemo severne Škotske. Pritožilo se je, ker poziv za štednjo električne sile ni dobil zadovoljivega odziva. Glavni faktorji v zvezi z obratom električnih central so:

Popolna kooperacija med odjemalci in vlado v izvajanju restrikcij.

Prizadevanja rudarjev v premogovnih distriktih v svrhu zvišanja produkcije premoga. Zadnji teden je zaradi mraza produkcija premoga padla na 3.528.000 ton v primeri s produkcijo 3.790.000 ton v prejšnjem tednu. Ako bo mraz še nadalje trajal, bo produkcija premoga spet padla.

Povečanje naporov glede dostavljanja premoga električnim centralam.

Vsa industrijska podjetja z izjemo onih, ki so bistvena za življenje in zdravje ljudstva, so ustavila obrat zaradi pomanjkanja premoga. Odalovitve delavcev se nadaljujejo. Število brezposelnih narašča in bo kmalu znašalo štiri milijone.

Zakonca John Mahne sta 30. jan. praznovala srebrno poroko.—Vsedrčne kapi je naglo umrla Helen Klepac. Kap jo je zadela, ko je odmetavala sneg pri hiši. Stara je bila 67 let, rodom Hrvatice, v Ameriki od 1907, članica NBZ. Zapuša moža, poročeno hčer, pet vnukov in brata.

Klerikalci knujejo novo žensko organizacijo

Cleveland.—Ker politični klerikalci okrog A. D. ne morejo dobiti kontrole nad Slovensko žensko zvezo, so pričeli z ustanavljanjem nove ženske organizacije. Kot poroča A. D. bo inkorporirana v Ohio. To pomeni, da se je SZZ znašla pred razkolom.

Trije Jugoslovani obsojeni v smrt

Belgrad, 12. feb.—Sodišče v Banja Luki je obsodilo katoliškega duhovnika in dva bivša uradnika lutkarskega režima v Jugoslaviji v smrt. Obsojeni duhovnik je dr. Nikola Bilogrovič. On je bil spoznan za krivega, da je s silo spreobračal člane srbske pravoslavne cerkve v katoličane. Viktor Gutić, bivši guverner, in Feliks Nedjeljski, bivši podguverner, sta bila obsojena v smrt.

Aretacija zarotnikov v Ekvadorju

Quito, Ekvador, 12. feb.—Notranji minister je naznanil aretacijo 17 zarotnikov, ki so nameravali strmoglaviti vlado z oboroženo silo. Zarotniki, med katerimi je stotnik Luis Ceron, so bili aretirani v mestih La Tunga, Ambato, Quevedo in Santo Domingo de Colorados.

Člani kabineta so se ponovno sestali na seji. Poročilo pravi, da so razpravljali o uporabi plamenometov pri odstranjevanju zametov, ki so v nekaterih krajih visoki 20 in več čevljev. Veliko število tovornih in potniških vlakov je obtičalo v zametih.

Vasi in naselbine v bližini Hulla na severnem obrežju, pri Staffordshiru in Norfolku so izolirane. Prebivalcem preti pomanjkanje živil. Vojaška letala bodo morala dovažati živila prebivalcem.

Parniki, naloženi s premogom, ki bi moral biti dostavljen električnim centralam v Londonu, so morali ostati v lukah ob severnem obrežju zaradi viharjev in megle.

Živilski minister John Strachey je izjavil v parlamentu, da ne pričakuje pomanjkanja živil, obenem pa je izrazil upanje, da se bo položaj izboljšal. Emanuel Shinwell, minister za kurivo, je zanikal poročilo, da se je vlada odločila za kupovanje premoga v Ameriki. Poročilo je bilo objavljeno v Washingtonu.

Apel za olajšanje italijanske pogodbe

Nota dostavljena zaveznim državam

Rim, 12. feb.—Italija je poslala vladam zaveznih držav noto z apelom za olajšanje mirovne pogodbe, katero je morala podpisati. Ta vključuje tudi opozorilo pred nevarnostjo izbruha novih vojn, če ne bo pogodba revidirana.

Italija se je pritožila, da nima dovolj življenjskega prostora v svojih skrčenih mejah za 45.000.000 ljudi. Velik kos ozemlja, katerega je dobila po zaključitvi prve svetovne vojne, je morala odstopti Jugoslaviji. Del ozemlja je dobila tudi Francija. Poleg tega je izgubila tudi kolonije v Afriki.

Noto je podpisal grof Carlo Sforza, zunanji minister v novi italijanski vladi, katere predsednik je Alcide de Gasperi. Sforza je apeliral na Ameriko, naj podpre italijansko kampanjo za revizijo mirovne pogodbe.

"Mnogi ljudi v zunanjih državah je podpiralo Mussolinijev fašistični režim v Italiji," je rekel Sforza. "Mnogi so ga hvaležili in poveljevali."

Sforza je morda imel v mislih bivšega britskega premierja Winston Churchilla, ki je pred desetimi leti izjavil, da bi bil fašist, ako bi bil Italijan.

Kitajska kriza vznemirja državni department

Washington, D. C., 12. feb.—Državni department je izrazil zaskrbljenost zaradi ekonomske krize na Kitajskem. Naznanil je, da dobiva poročila od ameriških konzulov v Sanghaju in Nankingu o razpletu krize in da jim posveča veliko pozornost.

PROSVETA
THE ENLIGHTENMENTGLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE
JEDNOTE

Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Narodna za Zdravstveno dravstvo (izven Chicago) in Kanado \$6.00 na leto, \$3.00 za pol leta, \$1.50 za četrt leta; za Chicago in okolice Cook Co. \$7.50 na leto, \$3.75 za pol leta; za inosestvo \$9.00.

Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year, Chicago and Cook County \$7.50 per year, foreign countries \$9.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru.—Rokopisi dopisov in nenarodnih člankov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (trile, povesti, drame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil poštirino.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse, kar ima stik s listom:

PROSVETA

2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Illinois

Anglija v gospodarskih škripcih

Izgleda kot bi se vsi bogovi zakleli proti angleški delavski vladi, kakor tudi proti Angliji sami. Še ni dolgo, komaj nekaj desetletij, ko je bila Anglija največja gospodarska sila na svetu, na kopnem in morju. V zadnjih treh stoletjih si je zgradila največji imperij vseh časov, mnogokrat večji in silnejši od starega rimskega imperija. Zgradila si ga je na sličen način kot vse imperialistične sile—z osvajanjem, podjarmljanjem in zaslužnjenjem "manjvrednih." Postala je svetovni tovarnar, trgovec in bankir. Ker si je bila tudi kajzerjeva Nemčija zahotela tega mesta, je zato prišlo do prve svetovne vojne. Iz tiste vojne "za demokracijo" se je Anglija še prilično izklopala, toda pred sabo je zagledala novega svetovnega industrijskega, trgovskega in bankirskega orjaka—Združene države Amerike.

Prišla je druga svetovna vojna, ki je spremenila skoraj vso Evropo v kup razvalin, kakor tudi Japonsko in Kitajsko. Prizadajala je zelo globoke rane tudi Angliji—bolj globoke kot se zdi navadnemu zemljanu. Pri tem ne mislimo toliko na poškodovana mesta, ki so jih Nemci skozi pet let razbijali iz zraka, kakor na njene velike gospodarske rane, iz katerih se bo le težko izvlekla, če se bo sploh mogla. Prav tako tudi nimamo v prvi vrsti v mislih razpadanje angleškega imperija, ki je zdaj v teku v Indiji, Burmi in Egiptu. Za angleški imperializem je to sicer velik udarec, toda ne najprej.

Anglija je namreč po svojem gospodarskem ustroju ena najbolj nebalansiranih in pasivnih dežel na svetu. V pogledu prehrane in surovin je v pretežni meri odvisna od zunanjega sveta, od zunanje trgovine. Le šest odstotkov njenega prebivalstva živi na kmetijah. To tudi pojasnjuje, zakaj je pred vojno morala uvoziti okrog 80% svojega živeža. Med vojno so si Angleži na eni strani zadržali pasove, na drugi se pa vrgli na moderniziranje kmetijstva in intenzivno kultiviranje zemlje.

S to metodo so toliko uspeli, da je proti koncu vojne Anglija dvignila svojo poljedelsko industrijo toliko, da je iz nje dobila približno eno tretjino svojega živeža, za ostali dve tretjini pa je še vedno odvisna od uvoza. Zato je delavska vlada zadnjič parlamentu tudi predložila "totalitarski" zakon za subvencioniranje in kontrolo vsega kmetijstva, sploh vse zemlje—tudi stavbišč po mestih. Vse to v prizadevanju, da kolikor mogoče dvigne poljedelsko industrijo, katero je angleški kapitalizem skozi dolge generacije namenoma zanemarjal in davil na vse načine. V fabriški industriji in svetovni trgovini je bilo namreč več profita in zato je kapitalizem iz Anglije napravil "svetovno delavnico" in največjega mednarodnega trgovca, svoje grofije pa spremenil v raje za divjačino, da so titulirani "gentlemen" lahko imeli svojo zabavo s prirejanjem razkošnih lovon na lisice.

V zadnjem stoletju in do prve svetovne vojne je šla ta igra kar imenitno. "John Bull" se je redil in širil na vse strani. Zunanja trgovina ni bila le balansirana, marveč je vsako leto tudi izkazovala čeden prebitok. Sicer je sporno vprašanje, koliko koristi je imelo angleško delavstvo od tega prebitka, kajti živelo je v slumih zelo težko življenje. Za vsako drobtino in reformo se je moralo tudi težko boriti. Ni pa nobeno sporno vprašanje dejstvo, da je angleška buržvazija sijajno živela in svojo trgovsko bilanco—profite—tudi investirala širom sveta—ne samo v svojih kolonijah, marveč po vseh deželah, kjer so bili izgledi za dobre profite.

Ampak prišla je druga svetovna vojna, ki je v veliki meri izpodbila tla tej igri angleškega kapitalizma. Za financiranje totalne vojne je Anglija namreč tudi v precejšnji meri porabila svoje zunanje investicije in se povrhu še globoko zadolžila povsod, kjer je mogla dobiti kaj kredita. Angleške zunanje investicije so med vojno v pretežni meri prešle v roke zunanjega kapitala, največ ameriškega. Globoko se je zadolžila tudi v Indiji—za okrog 15 milijard dolarjev—ne samo v Ameriki, Kanadi, Argentini in drugje. Iz nekdanjega svetovnega bankirja je postala največji svetovni dolžnik.

Tako se je Anglija po zadnji vojni znašla v izredno težkem gospodarskem položaju. K sreči se je znašla ob koncu vojne z delavsko vlado na krmilu. Ta vlada je podedovala ne samo ves angleški imperij, katerega skuša na eni strani "reformirati" z dajanjem novih pravic kolonialnim narodom, na drugi strani pa ga je pripravljena likvidirati vsaj v Indiji in Burmi in Egiptu, marveč je podedovala tudi zavoženo in arhaično gospodarstvo senilnega kapitalizma.

Prva stvar, katere se je lotila delavska vlada za rehabilitiranje angleškega gospodarstva, je bilo to, da se je na vsej črti vrgla na sanacijo zunanje trgovine, od katere je odvisna bolj kot katera druga dežela na svetu. Ekonomski so izračunali, da mora Anglija dvigniti svojo izvozno trgovino za 70% več kot je znašala leta 1939, ako hoče zopet doseči svoj predvojni življenjski standard. To je pomenilo, da si morajo Angleži tudi po vojni zategniti svoje pasove in delati za izvoz, kar so storili brez večjega godrnjanja. Vse za izvoz, da bo dežela lahko poravnala svoje vojne obveznosti in financirala uvoz—potrebne surovine in vsaj dve tretjini živeža. Skozi kritično dobo naj bi se oprla na ameriško posojilo v znesku 3,700 milijonov dolarjev.

Do lanske jeseni je izgledalo, da bo Anglija dosegla svoj cilj, kajti izvozna trgovina je že dosegla 130% v primeri z eksportom leta 1939. Toda potem je produkcija začela padati in izvozna trgovina je zdrknila pod uvozno. Delavski voditelji so pričeli apelirati na delavstvo, naj poveča produkcijo, kajti edino v tem je rešitev za Anglijo. Ampak ti apeli do danes niso dosti zalegli, kajti po mnenju mnogih je angleško delavstvo telesno in duševno preveč izčrpano in utrujeno od dolge vojne, na drugi strani pa je moralo še bolj stisniti svoje pasove kot so bili med vojno. Mnogi tudi

Vabilo na shod

Johnstown, Pa. — Kakor sem že omenila v zadnji uradni številki Prosvete, nas bosta obiskala 19. februarja Zlatko Baloković in njegova soproga mrs. Joyce Borden-Baloković. Shod se bo vršil v Hrvaškem domu, 612 Broad st., Johnstown, začetek točno ob pol osmih zvečer.

Ker sta mr. Baloković in njegova žena prišla pred kratkim iz Jugoslavije, kjer sta preživela dva meseca in priredila 35 koncertov, imata gotovo dosti zanimivega povedati. Nahajala sta se tudi v Sloveniji in marsikdo bo zvedel kakšno novico iz svojega rojstnega kraja.

Baloković se je tudi sestal šestkrat z maršalom Titom. O čem sta govorila, bo povedal na shodu. V Evropi pa sta bila skupaj štiri mesece in obiskala tudi Pariz v času, ko se je vršila mirovna konferenca. Prav gotovo nam bosta povedala zanimivosti tudi o tej konferenci. On in soproga potujeta sedaj po Ameriki na svoje stroške, zato ne bo nobene vstopnine. Aranzirali smo tudi radijski program za pol ure in mr. Baloković bo odgovarjal na stavljenja vprašanja.

Kako velikodušna sta Balokovičeva, sta pokazala s tem, da sta darovali krasno vilo s 27 sobami jugoslovanskim umetnikom in literatom. Ta vila se nahaja na francoski Rivijeri. Ta veliki jugoslovanski sin je s tem pokazal svojo veliko ljubezen do trpečega pa ponosnega jugoslovanskega naroda. Dragi čitatelj, ali je kje na svetu narod, ki bi imel boljše sinove?

Naš narod je v veliki večini narod težakov, proletarcev, ki si z delom svojih rok služijo vsakdanji kruh. Tega pa je v veliki meri kriv sistem, pod katerim nismo imeli prilike do izobrazbe. Stara Avstrija s pomočjo Rima nas je vedno držala nazaj. Samo da si znal moliti, pa si bil dober državljani, če pa si bil slučajno malo boljše glave in imel premožnejše starše, si se šel pa lahko učil za duhovnika. Gorje, če si zapustil lemenat in si zaželel postati kaj drugega. Tedaj te niso hoteli več poznati. Neka taka primera mi je dobro znana. Tega je menda konec v novi Jugoslaviji.

Iz poročil iz Jugoslavije razvidim, da se tamkajšnja mladina uči umnega gospodarstva: kmetijstva, sadjarstva, čebelarstva in drugih panog. Brala sem ilustrirano revijo Tovariši in videla slike proge, ki jo je zgradila jugoslovanska mladina. Da, br. Barbič, pradede današnje ameriške mladine, ki so se borili za neodvisnost izpod angleškega jarma, tudi niso imeli parnih lopat in motornih vozil. Tudi oni so trdo delali, da so imeli kruh in gradili novo državo za svoje potomce. Prav tako niso imeli takih in toliko šol kot danes, kljub temu pa so zasnovali ustavo, ki danes kaže pot drugim narodom.

Prav tako ustvarja danes jugoslovanska mladina: čez teden se uči, ob nedeljah pa pomaga graditi porušeno domovino. To je pravilno, lepo in vredno vsega spoštovanja in občudovanja, poleg tega pa se z delom utrjuje zdravje kot se ga tu z žogometom in drugim športom.

Morda nam bosta povedala mr. Baloković in njegova soproga, zakaj v Jugoslaviji ne delajo s parnimi lopatami. Sicer pa jaz vem odgovor, prav tako ti, čitatelj.

Vso širno javnost prosim, naj si datum 19. februarja zaznamuje v koledarju in vsa pota naj vodijo na ta dan v Johnstown,

mislijo, češ, zakaj naj delamo za druge, za izvozni trg, ko pa doma stradamo.

Zdaj je Anglijo zadela nova katastrofa. Sredi najhujše zime v zadnjih 50 letih se je naenkrat znašla v velikem pomanjkanju premoga, na katerem je zgrajena vsa njena industrija in trgovina. Premogovno industrijo je toliko časa pustila v rokah kapitalistov, da so jo popolnoma ruinirali, kajti zanimali se niso za drugega kot za profit. Posledice tega "free enterprizerstva" zdaj čuti vsa dežela. Tekoča gospodarska kriza, ki je paralizirala mnoge industrije in pahnila v časosne brezposelnost milijone delavcev, jo zna potisniti nazaj za več let. Odkar je podpržala premogovno industrijo, se je produkcija sicer nekoliko zvišala, toda vzelo bo več let predno jo bo mogla rehabilitirati in modernizirati.

Krojačka unija International Ladies Garment Workers (ADF) je podarila Rooseveltovi družini in deželi granitni kip pokojnega F. D. R., ki stoji v njegovem rojstnem Hyde Parku. Poleg kipa so: predsednik unije David Dubinsky, mrs. Roosevelt in kiper G. D. Deruhsley.

tako da bomo napolnili veliko dvorano v Hrvaškem domu do zadnjega kotička. S tem bomo dali malo priznanja rojaku Balokoviću, ki veliko dela in se žrtvuje za naše brate in sestre onkraj morja. On nas je že vnaprej zagotovil, da bo odgovoril na vsako stavljenje vprašanje, ne glede na prepričanje vprašalca. Torej še enkrat vas prosim v imenu Združenega odbora za jugoslovanski relief, da gotovo pridite 19. februarja v Hrvaški dom.

Za odbor:

Mary Vidmar.

Jugoslovanski rdeči križ želi podatkov o pomožnem delu za Jugoslavijo

New York, N. Y. — Jugoslovanski narod v Ameriki ima veliko različnih pomožnih organizacij, ki delujejo za pomoč stari domovini. Med temi so Ameriški odbor za pomoč Jugoslaviji, Združeni jugoslovanski pomožni fond, Pomožni fond HBZ in Hrvaškega Vijeća, razne srbske in slovenske pomožne organizacije, poleg teh pa obstojajo še razni drugi odbori in skupine, ki zbirajo pomoč za svoja rodna mesta in okrožja v Jugoslaviji.

V svrhu čim točnejše ugotovitve števila teh odborov in skupin in koliko so do sedaj zbrale prispevkov in potrebščin in poslale v Jugoslavijo, kot tudi na kakšnih zasnovah in akcijah sedaj delujejo, prosi Jugoslovanski rdeči križ tajnike in odgovorne uradnike vseh pomožnih odborov in skupin, naj o tem s kratkim pismom informirajo "Yugoslav Red Cross, 745 Fifth ave., Room 2006, New York 22, N. Y."

Urad Jugoslovanskega rdečega križa želi dobiti te podatke, da jih pošlje centralnemu odboru v Beograd, tako da bodo imeli v Jugoslaviji pravilno sliko o obsegu pomožnega dela, ki ga vrše ameriški Jugoslavlani za narod v stari domovini.

Torej pošljite nam te podatke, za kar se vam že vnaprej zahvaljujemo.

Za Jugoslovanski rdeči križ:
Vinko Ujčić,
izvršujoči delegat.

Listnica uredništva

La Barge, Wyo., Mrs. F. Z. — Svetujemo, da se v vaši zadevi obrnete na Common Council for American Unity, 30 W. 40th st., New York 18, N. Y. Tam vam bodo dali informacije in tudi naslov, ki nam ni znan.

Parne lopate in Barbič

McKinley, Minn. — Dolgo sem premišljeval, če bi tudi jaz odgovoril clevelandskemu dopisniku za tisto njegovo pisanje, ki je bilo priobčeno v Prosveti 6. januarja. Odlasal sem največ zato, ker ni nič kaj pametno prepričati se v časopisih. Za prepis so gostilne, za plačanje globe pa sodnije. Ker pa je v nekem poznejšem dopisu pisal, da mu je ena ženska pisala, naj molči, dve pa, naj še piše, sem se torej namenil nadlegovati urednika za nekaj prostora v Prosveti, naj dotični ženski vidita, če more on dokazati, da je vse resnica, kaj piše, kot je nekoč sam zahteval od nekoga. Tedaj je zahteval dokaz, zdaj pa naj sam dokaže, da piše resnico.

V tistem dopisu se je Barbič zaletel v tajnike SNPJ, jugoslovanske sodnike in jugoslovansko vlado, ker mladinec vprežuje, da gradijo železniške proge in kanale, katere kopajo z ročnim orodjem, namesto da bi to delali štirje moške s parno lopato. Nas, čitatelje, pa primerja s praščiki, ker verjamemo, kar nam naši bratje in sestre pišejo iz starega kraja. Nad urednikom je tudi jezo iztrel. Ampak ta se naj sam brani, kajti on ima pištolo v rokah v obliki časopisa.

Tajnikov ne zagovarjam. Znamo pa vsi, razen enega, da slabo knjigovodstvo prav lahko spravi podjetje na boben. Po izjavi glavnega tajnika pa SNPJ še kaj dobro napreduje. O jugoslovanskih sodnikih pa Barbič nič več ne zna kot ostali čitatelji Prosvete. Kar se pa tiče parnih lopat, naj mi povem, da te so že davno iz mode; nadomestile so jih lopate z Dieslovimi ali pa električnimi motorji. Lahko da se še kje kak kajzar muči s parno lopato, ampak na to ima prav gotovo že davno "mortgage" kak Isador Reubenstein.

Toda kot bivši kurjač na parnih lopatah, znam, da je bilo samim pri lopati potrebno najmanj sedem moč, ne pa štirje, kot pripoveduje dopisnik čitateljem. O kopanju kanalov ne znam ničesar, kajti teh nisem nikdar kopal s parno lopato niti s krampom. Pri gradnji železniških prog, ali pa pri odkrivanju rudnikov, kot n. pr. tukaj v sibirski Minnesoti, je pa bilo na vsako lopato zaposlenih 125 do 140 moč. Če pa je bil kraj kamenit, pa se več moč na vsako lopato. Clevelandski dopisnik, ki misli, da bodo čitatelji vse pogoltnili, kar on piše, bi pa to vse delal s štirimi močmi.

Pri gradnji železniških prog je navadno zaposlenih več sto moč, ki sicer niso vsi s parno lopato. Rad bi znal, kako bi Barbič to vse delal s štirimi močmi, ostale bi pa v šolo poslal. Zdaj bo kmalu tukaj neka jeklarska družba pričela z gradnjo nove železniške proge. Zakaj ne bi B. prišel sem in družbenim uradnikom svetoval, kako bi se ta proga lahko izgradila s štirimi močmi? Več bi zaslužil s tem nasvetom kot s priganjanjem "street care" pol stoletja! Ako zna dati nasvet

jugoslovanski vladi, zakaj ga ne bi obrnil tudi sebi v korist?

Vsi čitatelji, razen enega, znamo in verjamemo, da je bila Jugoslavija opustošena in oropana vsega, kar je bilo kaj vredno. Povrh tega pa je bilo umorjenih na stotine najboljših delovnih moči. Torej, ako si hočejo urediti državo, morajo delati največ z ročnim orodjem, kar stara jugoslovanska vlada jim ni pustila parne lopate za vsakim grmom. Če pa je bila kje katera, so jo okupatorji odpeljali ravno tako kot so mojemu bratu vozove. En voz, ki ga je še naš oče preskrbel, je pa tako ljubil svojo staro domovino, da ko so ga po porazu nemške vojske partizani našli nekje pri Trstu, je sam povedal čigav je in fantje so ga pripeljali domov. To ni bajka, to se je v resnici zgodilo. Moj brat Frank ima menda še danes v West Allisu pismo o tem vozu.

To naj zadostuje Barbiču za sedaj. Nadalje pa naj obvestim tiste rojake, ki so se odzvali s pripevki na prošnjo profesorja Šterbenka v Črnomlju, da je denar tja dospel nekako prvega decembra 1946. Z denarjem se ni ničesar ukrenilo, kajti čaka se na sejo odbora, kateri bo ukrenil, kateri dijaki so najbolj potrebni podpore. Ko pa bo to izvršeno, bodo semkaj pisali slehernemu prispevalcu. Vsaj tako si meni pišali.

John Gessetich.

Iz sneženega Milwaukeeja

Milwaukee, Wis. — Mnoge naše člane in članice pogrešamo na sejah. Včasih so se jih udeleževali, danes pa jih ni več na okrog. Ako bi člani prišli na sejo v večjem številu in posvetili društvu vsaj dve uri na mesec, potem bi lahko okrenili marsikaj koristnega v prid društva in članstva. Prav tako bi se lahko pomenili, kako obdržati in zainterisirati našo mladino za jednoto in društvo, da je ne bodo tuji agenti zapisovali v njihove privatne zavarovalne družbe.

Naša jednota ima tri razrede in lahko vpiše svoje otroke v kateri kolega želite in na ta način bi ostala naša mladina v naših angleško govorajočih društvih. Ne smemo pozabiti, da od mladine zavisi bodočnost SNPJ, katerega bo morala prej ali slej prevzeti odborniška mesta in nadomestiti starejše člane. Torej vpišite svoje otroke v SNPJ in vam bodo hvaležni še potem, ko vas več ne bo.

Društvo Sloga 16 SNPJ bo priredilo prohodno soboto, 15. feb., predpusno veselico. Za ples bo igral Bašlov orkester. Začetek ob sedmih zvečer. Pridite od blizu in daleč in se boste malo poveselili z nami. Prijelite se s seboj tudi otroke, naj se tudi oni malo zabavajo. Veseolja bo dovolj, zato pa na veselo svidenje!

Mary Gornick.

Organiziranje prve partizanske edinice v Knežaku

Port Angeles, Wash. — Nisem se mnil zadnji zimo, ko sem opisal Globovnik, ki leži med vasjo Šembije in Trnovem, in visoko skalnato gorovje v tisti okolici. Obenem sem tudi omenil, da bi opisal še Mušun, Leskovo dolino in Snežnik, ampak pričakujem natančnejših poročil.

Ko sem pisal dotični dopis, mi ni še na misel prišlo, da ga bodo čitali moji sorodniki v stari domovini. Kako so prišli do Prosvete, je meni uganka, kajti tedaj še ni prihajala v Jugoslavijo. Tudi sedaj dvomim, da imamo kakšnega naročnika v Knežaku. Torej dopis so čitale moje nečakinje in sedaj me hočejo poplaviti s pismi, v katerih opisujejo grozote, ki so jih izvršili okupatorji, belogardisti in drugi domači izdajalci. Pred seboj imam štiri precej obširna in zanimiva pisma, tri od mojih nečakinj, eno pa od brata. S priobčitvijo teh pisem sem nekotno pozen, ali čas mi ni dopuščal, da bi prepisal iz njih izčrpe, uredniku pa

bi dal preveč dela, posebno ker ima mnogo pisem iz starega kraja. Pa ne samo to. V Prosveti je tudi primanjkovalo prostora in tako sem si mislil, da bo pozimi več prostora in več časa za pisanje. Sodim da mnogi čitatelji z zanimanjem čitajo o strahovitih bojih hrabrih partizanov.

Moja nečakinja Tončka, omožena Šatur, v naslednjem poročilu, kako in kdo je organizirala prvo partizansko edinico v Knežaku.

"Dragi stric in teta! — Mogoče ste že prejeli atovo pismo, v katerem Vam je že opisal naše žrtve. Po članku, katerega ste Vi pisali v Prosveti in ga tudi mi tukaj čitali, smo videli, da ste naš pravi stric in se zanimate za našo borbo. Hočem Vam podati nekaj spominov, a nobenega lepega.

Po kapitulaciji stare Jugoslavije je k nam pribežal v Stajerskega Erance Pustov (on je Franc Urbančič, rojen 1909 v Priemeru, Colo., ki je šel l. 1913 s starši v domovino, in ne l. 1914, kot je poročal Anton Širčelj — moja pripomba), ker so ga tam pričeli zasledovati Nemci. Medtem ko so njegove tovariše po večini pobili, se je on meseca avgusta srečno preplazil čez mejo k nam. Naj omenim, da on ni bil naš bratranec, ker je bil sin od prve žene. Pri nas se je takoj udomačil, čeravno je imel strice, tete in starega očeta. Seveda, bili smo za isti ideal kot on. Z mojim možem in sestrami so takoj pričeli organizirati skrivne sestanke, katerih se je udeležilo malo oseb, a take, ki so bile zanesljive in bile pripravljene na najhujše — na smrt.

Leta 1942 so bile že edinice po naših hribeh, sestojale iz naših prvih partizanov. Skrbeti je bilo treba za živež, obleko in druge potrebščine. Skozi zvezo z domačimi terenci so nam pošiljali poročila, propagandne časopise in tudi poročila s fronte. Ilustrirani so je posrečilo odkriti organizacijo s pomočjo domačih izdajalcev, zato so na nas v Knežaku zelo pazili. Imeli so tako zbrane bloke, v katerih so ljudi pregledovali, kam gredo in od kod prihajajo. Zlasti v gozdovih so imeli velike utrde. Tovorni avtomobili so ropetali noč in dan. Večkrat je prišlo do spopadov s partizani. Italijani so bili silno razjarjeni, ker niso mogli partizanom doživeti, zato so se maščevali nad nedolžnim ljudstvom. Tako so meseca junija 1943 požgali vse vase od Kilovč do Posten, prebivalce pa odgnali v internacijo v Italijo; pokradli so tudi vsi živino in drugo, kar je ostalo, zaeno pa pobili okrog 90 moških.

Aretacije so bile na dnevnem redu. Tudi mi bi imeli priti na vrsto, tedaj pa je k sreči prišlo o italijanske kapitulacije, toda takoj nato pa se je pričel še večji pekel za nas. Borba je zavzela vsi Primorski. Nemci so bili utrjeni po vseh večjih krajih. Tedaj so imeli partizani dovolj orožja in prišli iz gozdov. Po vsej Primorski so prirejali shode in razlagali potrebo borbe. V Knežaku smo imeli shod 12. septembra 1942. V javnosti so se slišale prve partizanske pesmi. Zelo kratko je bilo naše veselje, a zelo kratko. Takoj za dnevi sreče so se pričeli dnevi žalosti.

Domov so pričeli prihajati interniranci iz italijanskih taborišč, vsi raztrgani, upadlih obrazov in žuljavih nog. Med njimi so bili tudi starčki in otroci. Med vse to pa se je mešala naša vojska in pa italijanski vojaki, ki so hoteli ubežati pred Nemci, kateri so prodirali po glavni cesti proti Bistrici. Naši so se sicer borili kot levi, toda bili jim niso kos, kajti sovražnik je bil oborožen s tanki in težkimi topovi. Posledica tega je bila, da so se morali naši partizani zadnje dni v septembru umakniti na Mušun in v Leskovo dolino. Iz Brkinov, Bistrice in Postojne je šlo vse skozi Knežak v gozdove.

Zadnje dni v oktobru so imeli Nemci velike čistke. Naselili so se tudi v Knežaku in na prvega novembra so odpeljali vse

(Dalje na 3. strani)

Zdenko Petersilka

IVAN CANKAR

(Nadaljevanje)

Žena se je pririla opotekaje se skozi množico do gruč.

"Zdenko, Zdenko, ubili te bodo, Zdenko!"

Nekdo jo je sunil v bok, da je padla na kolena.

"Usmilite se, ljudje! Ne bijte nas, ne ubijte nas — nič hudega vam nismo storili!"

Krik je bil tolik, da nisem več razumel besed; morda tudi zategadelj ne, ker sem se tresel sam v čudni grozi. Trušče je presekalo kakor z nožem surov moški glas.

"Pijanec bife naše otroke!"

Pred Petersilkom je stal nenadoma plečat, golorok človek, zamahnil je molče in je udaril s petjo v jetično lice. Pijanec je padel kakor snop, toda takoj se je vzdignil na kolena in prestrašil sem se, ko sem videl njegov smehljaj; tako dobrodušen, brezskrben in otroški je bil, kakor prej, samo oči so gledale začudeno.

"Kaj sem vam storil? Kaj smo vam storili?" Plečat človek ga je sunil z roko v prsa, okrenil se je in je šel.

Trudoma se je vzdignil pijanec, ozrl se je ves začuden po ulici, po črni množici.

"Kje pa sta vidva? Anka! Zdenko!"

Blatna, oprasena, objokana se je izvila žena iz gruč. Slamnika ni imela več na glavi, gumbi na rokavih in na prsih so bili odtrgani, lasje so viseli v kuštravih kodrih globoko na čelo.

"Usmilite se! Izpustite! V božjem imenu!"

Držala je za roko Zdenka; še zmirom so padale nanj težke pesti, on pa se ni več tresel; opraskan in s krvo oblit je bil njegov obraz, iz obraza pa so se svetile mirne, globoke oči. Mrz mi je bilo pri srcu, ko sem videl njegove tenke, drobne roke; z otroško, slabotno pestjo je vrnil vsak udarec, molče, ne da bi se ozrl.

Pijanec ga je ugledal, z dolгими koraki je omahnil proti njemu. Tedaj pa se je nenadoma, Bog vedi odkod, prikazal debel stražnik s svetlim mesecem pod vratom in je položil roko na Petersilkovo ramo.

"Zakaj? Zakaj?" je vzkliknil pijanec. "Kaj smo vam storili? Glejte, glejte tam mojega sina — krvav je! O, vi vsi, vi vsi ste razbojniki!"

"Z mano!"

Komaj je prišla procesija do ogra, se je zgodilo nekaj tako nenavadnega, da sem zagrnil okno in zakril oči.

Zdenko, blaten, razcapan in krvav, je planil proti svojemu očetu, bil mu je na prsa z drobnimi pestmi, skočil je kvišku in mu je udaril v obraz, sklonil se je in ga je ugriznil v roko.

Pijanec se je nagnil globoko in se je smehljaj. "V obraz, Zdenko, v obraz!"

Zdenko ni udaril, temveč omahnil je na tla... Takrat sem zagrnil okno.

II.

To je bilo pred mnogimi meseci, morda pred leti. Ostalo mi je v spominu, ker je tako usojeno, da lega v srce senca poleg sence, kakor jih poraja noč teh žalostnih let, in da ugašajo tiho vsi svetli žarki; žalost raste, preprega s črnimi vejami vse srce, vso preteklost; veselje ugasne, kakor se je zasvetilo...

Jetični pan Petersilka je moj znanec; ne stanuje daleč. Zelo priden delavec je, krojač; dela do noči, ne pokuša ne vina, ne žganja. Obadva sedita za mizo in šivata, Zdenko bere; pred njimi na mizi stoji svetilka, vsi trije obrazi so kakor pozlačeni od žarke luči. Tudi jaz pridem časih in pijem čaj.

"Koliko je že zdaj? Koliko je že notri?" vpraša Petersilka z zelo važnim obrazom in se ne ozre.

"Dvajset jih bo jutri!" odgovarja žena. "Dvajset goldinarjev!" in se tudi ne ozre.

"Zakaj pa si tako tih in sam, Zdenko?" vpraša Petersilka in se nasmehe. "Dvajset goldinarjev imamo že! Kaj nisi nič vesel?"

Zdenko bere in molči. Dorasel je, kakor do- račajo otroci v teh krajih. Deset let mu je, resen in tih je njegov obraz. Zdi se mi, da se še nikoli niso nasmehnile njegove tenke, ravne, stroge ustnice. In zdi se mi, da so bile samo prijetne sanje, kadar je pripovedoval oče, "kako lep je njegov smeh".

Hodil sem k njim in sem sedel pri njih in sem pij čaj, ker sem nameraval zvedeti natan- ko, kakor propade nedolžen človek.

Kadar sem se poslovil, me je spremlil Peter- silka do stopnjic, včasih do veže, časih na ce- sto.

"Kaj pravite zdaj? Kaj pravijo zdaj ljudje?" se je smehljaj z veseložrečim obrazom. "Člo- vek se časih spotakne, kaj za to? Mladi smo bili, zdaj se staramo, zdaj je rogoviljenja ko- nec! — Kam? V krčmo? Ne, nikoli več; rekel sem in rečeno je. Dvajset goldinarjev imamo že prihranjenih — vse za Zdenka!"

Prijel me je pod pazduho, sklonil se je čisto k meni in je šepetal.

"Ali ste pogledali že kdaj njegove oči? Tam je vse, celo kraljestvo je tam... Rečem, go- spod, bojim se časih, ne upam si pogledati in roka se mi trese, kadar čutim, da strmi name s tistimi očmi... Glejte, šele mesec dni je, še ne, in že imamo dvajset goldinarjev! Težko je pač, sitno je — ampak radost v srcu! Jaz sem jetičen, toda jetičen sem že dolgo in lahko se držim še par let, vsaj še par let, vsaj še dve leti — petsto goldinarjev! Še bolj bomo hra- nili! Zdaj sva se zmenila z ženo, da ne bova več pila mleka jutraj — kaj je treba zdrave- mu človeku zajtrka? Zdenko ne bo vedel, on bo pil mleko! In zdaj pomislite: človeku, ka- kor je Zdenko, bo petsto goldinarjev bogastvo; zakaj druga reč je, če vržeš zrnice na rodovitno prst, nego če ga vržeš v pesek... Razjakam se velikokrat od radosti, vsako noč se razjokam, ko pomislim, kako bo češčeno moje ime!"

Dolgo je govoril, kakor v omotici, čudne stvari, ki sem jih napol poslušal in komaj razu- mel. V veži je izpustil svojo roko, pogledal mi je v oči s čudnim, usmiljenja in ljubezni pro- sešim pogledom, nato se je naglo okrenil ter hitel po stopnjicah.

Tako je bilo, dokler ni bil mesec pri kraju. Nato pa je bila izba vsa tiha in mračna, okna so bila zagnjena. Na tleh je ležal Petersilka, napol oblečen, napol razgaljen; bled je bil nje- gov obraz, usta so bila odprta; tudi žena je le- žala na tleh, sople je težko in njene ustnice so bile zatekle in ožgane. Zunaj, pred durmi, je stal Zdenko; slonel je z rokama in z obrazom ob ograji nad stopnjicami in je strmел v globo- čino. Prišel je človek, da bi pozvonil, Zdenko se je prestrašen okrenil. "Ne, ni ni doma oče- ta, nikogar ni doma... šele zvečer!"

Hotel sem se posloviti. Petersilka je vstal, da bi me spremljal, toda vstal je tudi Zdenko.

"Jaz vas spremljam nocoj, gospod!"

Petersilka je kar ubogal in je sedel, toda njegov pogled je bil prestrašen, kakor pogled otroka, ki se mu zdi, da je slišal od daleč grme- nje in ga je strah. S plahim pogledom naju je spremljal, ko sva zaprla dur.

Nad stopnjicami me je prijel Zdenko za roko. "Kam greste, gospod?"

"Domov."

"Ne v krčmo?"

"Ne!"

"Jaz bi šel v krčmo!"

Mrak je bil nad stopnjicami, sklonil sem se in sem videl obraz, ki se je v tistem hipu za- zmirom zarisal v moje srce. Dvoje luči je si- jalo iz mraka, dvoje velikih oči.

"Ne torej v krčmo?" je vprašal napol s sme- hom in se je ozrl name s čudnim, skoro hudob- nim pogledom. Molče sem šel dalje, on pa je šel za mano.

(Konec prihodnjic.)

knom. Na obzoru se je temnilo bolj in bolj.

"Ali se še spominjate zimske ofenzive leta dva in štirideset- ga," je vprašal Jože. "Bilo je že v drugi polovici decembra. Tri dni je neprestano deževalo. Velik čudež je bil, ker se ni dež prevrgel v sneg. Samo malo bi potegnil veter, od vzhoda ali se- vera, pa bi imeli za dva metra snega. Vsi smo se tega bali, za- kaj v snegu bi bila pot še težja. Ležali smo v nekem robu, pre- močeni in utrujeni, ko je Jurij zopet pobaral Franceta: 'Čez de- set dni bo konec leta, vojne pa kaže, da še ne bo tako kmalu'."

"Na Silvestrovo bomo pili," je odvrnil France in se nasmešnil.

"Kaj boš govoril o koncu," je rekel Srnjak. "Pri Stalingradu še vedno divjajo hudi boji."

"Pri Stalingradu jih bodo stis- nili," je odvrnil France. Nato pa je zopet poudaril: "Pili bomo na vsak način, stava drži."

Tri dni že nismo nič jedli in pred očmi se nam je temnilo od lakote. Usta so nam bila suha, razžejana, zakaj neprestano smo rinili v hribe in grape. Od zgo- raj nas je močil dež, perilo pa se nam je lepilo še od potu. Kjer koli smo našli naletni potok, smo popadali na tla in pili z veliki- mi, hlastnimi požirki. Tam o- krog je nešteto potokov, voda pa je čista, da vidiš na dnu glo- bokih tolmunov tudi najmanjši kamenček. Toda željno nas je kar naprej, zato smo še bolj mi- silili na vino, ki nam ga je Fran- ce obljubljajal.

Na okno je priletela sinica, ka- kor bi nas prosila, naj ji odpre- mo, da se pogreje. Zopet so nam šli pogledi v snežni metež. Namedlo je že za pol metra snega.

"Sneg, to ti je hudič, če nimaš toplega kota, kjer bi se pogrel in posušil," je spet začel Tone. "Takrat je začelo mestiti na Šte- fanovo ponoči. Toda namedlo je samo za kak centimeter sne- ga, nato pa se je zjasnilo. Čez dva dni pa je začelo snežiti ka- kor za stavo. Tedaj smo bili vsi poklapani. Vsak je mislil na te- žave in nevarnosti, ki bodo v snegu bog ve kolikšne. Pa smo tisto zimo preživeli brez večjih ofenziv. Toda takrat, ko se je zamedlo, smo bili poklapani, da smo še na Francetovo stavo po- zabili. Čez nekaj dni se je zjas- nilo in pritisnil je mrak, da je škripalo pod nogami. Kurili smo noč in dan. Nad našim ta- borščem je bilo napravljenih kakih sto metrov klaftrskih po- len. Pokurili smo jih v treh tednih. Nalagali smo grmado do prsi in kurili. Neprestano kurili.

Zadnje popoldne pred novim letom je France rekel: "Silvest- rovo je danes. Včasih smo ple- sali do jutra."

"Leta je konec, vojne pa ne," mu je odvrnil Srnjak.

"Ti namiguješ na stavo," se je France nasmešnil. "Kar sem obljubil, drži. Nocoj bomo pili vino in jedli potico." S pogle- dom je šel od tovariša do tova- riša in oči so mu zagonetno za- bliskale. "Petnajst mož potre- bujem, z dvema zbrojevka, je rekel po kratkem premišlje- vanju. Javilo pa se nas je še več. Ko nas je France odbiral, je vzel tudi mene."

"Vso noč smo vas nestrpno pričakovali," mu je Jože segel v besedo. "Mrak je pritiskal, pa smo neprestano nalagali na o- genj, da so se poganjali zublji visoko pod krošnje dreves. O- krog ognja smo napravili velik sklenjen krog. Nobenemu se ni ljubilo iti spat. Ogenj nas je

dejal komisar France: "Že to le- to bo konec vojne. Silvestrovo bomo praznovali v dolini. Pili bomo, da bo teklo od miz'."

Franceta smo vsi dobro po- znali. V duhu smo videli nje- gove značilne nasmehe, ki mu je tolikokrat zaigral na ustnicah, vzpodbujajoč nas: vse bo dobro, tovariši. Tudi tedaj, ko nam je prerokoval o koncu vojne, se je smehljaj. Skliceval se je na sa- mo prerokovanje iz razodetja sv. Janeza. Seveda mu nismo verjeli. Toda kljub temu so nam njegove besede tako dobro dele, kakor da bi spili kozarec močnega, starega vina.

"Na Silvestrovo bomo pili v dolini," je kar naprej zatrjeval. "Stavim ne vem kaj. Če ne bo do takrat konca, vam jaz pre- skribim vina in potico." Kadar smo ga v prihodnjih dneh na to spomnili, je vselej odločno po- trdil: "Stava drži, kakor sem re- kel." Ne vem, česa smo se v sta- vi bolj veselili, ali konca vojne, ali vina, ki nam ga je France obljubljajal, če zgubi stavo.

Snežinke, ki so se lovile v zra- ku, so bile vse bolj goste. Zdelo se nam je, kakor da bi roj veli- kih, belih mušč plaval pred o-

Člani ameriške delavske stranke v New Yorku, katero kontroli- rajo komunisti in sopotniki, piketirajo pred uradom republikanske stranke z zahtevo, da republikanci vsrčijo kontrolo rent. Na čelu piketov je mestni svetnik Eugene F. Connolly.

grel, grela pa nas je tudi misel na vino in na potico. Pri tem so nam misli neprestano romale v tiste dni, ko smo bili doma. Ti Lojz, si nam pripovedoval, kako ste včasih silvestrovali v Sokolskem domu."

"Da," se je nasmešnil Lojz. "Pravil sem vam o alegorijah, ki smo jih prirejali ob prehodu starega leta v novo. Vsako leto smo prikazovali Italijane, ki so zaslužili našo Primorsko. Imeli smo nekaj italijanskih čelad še iz prejšnje svetovne vojne, zato smo se vsako leto našimili v Italijane. Nekoč je rekel učitelj Matjaž: 'Ne vem, kako bi uprizarjali alegorije, če ne bi bilo Italijanov'. Ko sem vam to pravil, sem še pripomnil: 'Ta- krat, ko smo se šli na odru Ita- lijane, nismo nikoli mislili, da bodo ti zelenci kdaj pri nas'. In potem sem vam še pravil, kako sem nekoč sam sestavil in vodil tako alegorijo. Proti koncu bi morali streljati, pa je pištola odpovedala. 'Streljaj, streljaj', sem pričal s pritajenim glasom, pa vseeno so me slišali v dvor- ni. Mašili so si ušesa in tako ni nihče vedel, ali je streljalo ali ne."

"Vsi smo se smejali, ko si nam to pripovedoval," je rekel Jože. "Samo Srnjak je bil nekam za- mišljen in tih. Ne vem, ali mu je kar pomenilo, da bo spomladi padel ali kaj. Ko smo se naj- bolj glasno smejali, se je iztrgal iz svojih misli in rekel: 'Ljudje so danes nekeje na toplem, v sve- tlih izbah in čakajo novega leta. Mi pa prezebamo sredi gozda'."

"Če te zebe, pojdi spat, nam je toplo", smo ga nahrulili. Ti, Lojz, pa si se postavil zanj. "Ni-"

Slovene Records

- 10-inch records 79c COD, plus postage
- B-001 Ringelspil, polka Vesela vdova, polka
  - B-002 Zidana Marela, polka Zeleni hribi, valček Toni Omerzo Orchestra
  - C-411 Priobjavljen polka Po polj sva se sprahajala, val. Kusar's Orchestra
  - C-1120 Beer Barrel polka Helena polka — Emilia polka Sula's Musette Orchestra
  - V-23025 Po Jeseru bliz Triglava Oh, oh ura se bje
  - V-23026 Jurij Benko vzemi Lenko Pobje sem star šele 18 let
  - V-23027 Pa kaj to more biti Mene pa glava boli
  - V-23028 Milinar, narod. pesem Vsi so prihajali Mirko Jelačin, tenor

- 12-in. records \$1.25 COD, plus postage
- V-73001 Zlata poroka, Del 1. Zlata poroka, Del 2.
  - V-73002 Kadra imajo vsi Jožeti god Botrinja, Christening party "Adria" in Hojer Trio

Write for free catalogue of all new

SLOVENE RECORDINGS

to

PALANDECH'S

536 S. Clark Street, Chicago 5, Ill.

TISKARNA S.N.P.J.

sprejema vsa

v tiskarsko obrt spadajoča dela

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časnike, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvatskem, slovaškem, češkem, angleškem jeziku in drugih

VOĐSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO SNPJ, DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne
Cene zmerne, unijako delo prve vrste

Pišite po informacije na naslov:

SNPJ PRINTERY

2657-59 S. Lawndale Avenue Chicago 23, Illinois
TEL. ROCKWELL 4904

ČUDAK

Leta 1749 je izročil star ču- dak svojem sinu debelo nem- ško-latinsko sveto pismo z o- pazko, da se je z njim ukvarjal vse svoje življenje. Sin, dedič je dobil na notranji strani te le pripombe, ki jih je bil oče sam zapisal: "V tej bibliji je 31,173 verzov, 773,692 besed in 3,568,200 črk. Besedo Jehova sem v njej našel 6855 krat, besede "in" pa 216,227. Najbolj srednji odstavek je 47. psalm in najbolj srednji verz je osmi verz 101. "psal- ma". Velike vsote so bile v tej dediščini: če je bil dedič z njimi zadovoljen, je drugo vprašanje.

Razni mali oglasi

OGLAS—V Sloveniji je na prod- hiša z gostilno in trgovino, na pro- metnem kraju. Cena je 950,000 d- narjev. Pišite za naslov na: Hla na prodaj, 2657 So. Lawndale Ave, Chicago 23, Ill.

SMART GIRLS

LIKE TO WORK
IN
THE FRIENDLY
ATMOSPHERE
OF

MOTOROLA

The Best Radio Place in
Town

STARTING RATE 83c
With Experience, 94c
Automatic Raises to

\$1.04

4545 W. AUGUSTA
BLVD.

ALI GLEDATE ZA DOBRO
PLAČO IN STABILNOST?

Telefon kompanija ima nekaj
takih prilik

na

HIŠNICE

(JANITRESSES)

Takoj od sobotna plača 72½c na
uro, po treh mesecih 77½c na uro
in po šestih mesecih po 82½c na
uro

ŽENSKÉ ZA ČIŠČENJE V VSEH
DELH MESTA

Delovne ure od 5:30 pop. do 12
ure ponoči.

Oglasite se pri

ILLINOIS BELL

TELEPHONE

COMPANY

v uposlovalnem uradu za iskanje
v pritižju

309 W. WASHINGTON ST.

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETO

Po sklepu 12. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveto in prišteje eden, dva, tri, štiri ali pet članov in ene družine k eni naroč- nini. List Prosveta stane za vse enako, za člana ali nečlana \$6.00 za eno letno naročnino. Ker pa člani še plačajo pri assessmentu \$1.20 za tednik, se jim to prišteje k naročnini. Torej sedaj ni vroška, reči, da je list predrag za člana SNPJ. List Prosveta je naša lastnina in gotovo je v vsaki družini nekdo, ki bi rad čital list vsak dan. Pojasnilo—Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član SNPJ, ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list tednik, bode moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveto, to takoj naznaniti upravitelju lista, in obenem doplačati dotično vsoto listu Prosveta. Ako tega ne stori, tedaj mora upravitelju znižati datum za to vsoto naročniku.

Cena listu Prosveta je:

Za Zdrul. države in Kanado \$6.00	Za Chicago in okolice je \$7.50
1 tednik in 4.80	1 tednik in 6.30
2 tednika in 3.60	2 tednika in 5.10
3 tednike in 2.40	3 tednike in 3.90
4 tednike in 1.20	4 tednike in 2.70
5 tednikov in nič	5 tednikov in 1.50
Za Evropo je \$8.00	

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Money Order v plam in si naročite Prosveto, list, ki je vaš lastnina.

PROSVETA, SNPJ,
2657 So. Lawndale Ave.
Chicago 23, Ill.

Priloženo pošiljam naročnino za list Prosveto vsoto \$

1. Ime Čl. družine št.

Naslov

Ustavite tednik in ga pripisite k moji naročnini od sledetih članov moje družine:

2. Čl. družine št.

3. Čl. družine št.

4. Čl. družine št.

5. Čl. družine št.

Mesto Država

Nov naročnik ☐ Star naročnik ☐

France je izgubil stavo

Gaber

Sedeli smo v topli sobi pri ko- zarcu vina. Zunaj je tulila bur- ja, v zraku so se vrtinčile goste snežinke, kakor bi se lovile med sabo. Oči so nam begale skozi okno, pasle so se nam ob plava- jočih belih kosmičih, ki so se nam zdeli, kakor razposajeni o- troci, kadar se zaletavajo drug v drugega, češ, pa me vzemi, če me moreš. V srcu nam je bilo prijetno, ker je bilo v sobi toplo in ker je imel še vsak svoj do- mači kot, kamor bo šel, ko nam bo vina in pogovorov dovolj.

"Pred letom še nam v duši ni bilo tako prijetno, kadar je bur- ja nosila sneg preko planjav," je rekel Jože, kakor bi se iztrgal iz svojih sanj. "Tedaj skoraj ni- smo imeli kje, da se pogrejmemo. Neštetokrat sem si mislil: ko bom spet doma, kako prijetno bo opazovati padajoče snežinke iz tople, zakurjene sobe."

Tako smo bili naenkrat v spo- min na tiste težke lepe dni, ki smo jih preživeli v partizanih.

Tone je dejal: "Prvo leto, ko bolj in bolj. V tistih dneh je

sem prišel v partizane, smo bili kakor otroci, ki dobe novo oble- ko. Povsod se hočejo pokazati, pa si ne znajo pomagati s predol- gim rokavi in s predolгими hla- čami. E, da bi začeli partizan- čiti z današnjimi izkušnjami."

Nasmešnil se je, kakor bi ho- tel s svojim nasmehom poveda- ti vse tisto, kar ni povedal z ne- dokončanim stavkom. Nato pa je nadaljeval: "Leto se je takrat neopaženo umikalo jeseni. Ne- mi so bili pred Stalingradom. V gozdu smo imeli radio, pa smo z veliko napetostjo spremljali potek usodne bitke. Poleg naših malih bitk, ki smo jih imeli ob progah in cestah, smo v duhu sodelovali tudi v veliki stalin- grajski bitki in se s stalingraj- skimi boreci vred zaklinjali: ne bodo porili."

Po kratkem molku je nadalje- val: "Listje je pričelo rumeneti, odpadati. Tesnoba nam je le- gala v srce, ko smo opazovali krošnje dreves, ki so se redčile